

Saksa

salakuulajad meie keskel

№ 608

Mihael Kupp

Saksa salakuulajad meie keskel.

M. KUPP
Pärnus, Mäe 8

„Lõõ“ kirjastus — Tartus 1914.

hulk fuurtükka, nende hulgas toledaid 21 tollilisi, mida kolm aurumasinat vedama peavad, valmistasid muud sõjamoona võimatu hulgal, kulutasid oma merewäe ja õhulaewastiku peale palju tuhandeid miljonisi ehk miljardisi, nii et isegi maapäewal selle üle sagedasti nurinat tõsteti.

Kõik, kelle jõud wähegi kandis, seati kroonut teenima ja õpetati seal hoolega, et „Saksamaa käib üle kõige“ ja waenlase peale ei tohi armu heita — sest seda käseb keiser Wilhelm.

Ja seda oli weel wähke. Saksamaa pidas legionid jalakuulajad teistes riikides, kes seal igasuguste ametimeeste näol ringi reisisid. Ja ei ole siis kellegi ime, kui meie kuuleme, et Antwerpeni ja mõne Prantsuse kindluse piiramise juures juba ammu enne sõda 21 tolliliste fuurtükide jaoks betonist alused on walmis ehitatud. Ja seda on isegi Inglismaal tehtud, kus üks niisugune lugu awalikuks tuli. Ehitus oli kellegi Saksa professori maa peal, kes selleks sinna oli läinud, et oma eriteaduse kõrwal ka Preisi Wilhelmile — jalakuulajaks olla. Nii samuti on igal pool enne Saksa alamate maa peale fuurtüki alused walmis ehitatud Belgias kui ka Prantsusmaal. Sakslane tuli juba aastate eest sinna, ostis ühe aktiatseltsi nimel tüki maad, et sinna wabrikut ehitada. Mõusmüürid tehti walmis, kuid wabrik jäi ühel ehk teisel ettekäändel ehitamata, kuid müürid olid selleks seal, et 21 tollilisi oodata.

Mööda Europat reisisid Saksa „kaewumeistrid,“ kes nõndanimetatud „nöialepikesega“ maad uurisid, kus kohal „wesi“ on. Siis sortisid nad pikkade raudkeppidega maapinda, nagu oleks tõesti wesi see, mis nad otsisid, kuid neil olid hoopis isejugused sihid: maa tihedus — maa pind, seda pidi uuritama ja kirja pandama. Niisugused „kepinöiad“ on ka Wene maal wiibinud, et siin — häid kaewusi walmistada.

See kõik on raske ja keeruline töö ja seda ei tehtud mitte ühe päewa, nädala ega ka kuuga, waid pikkade aas-

tate jooksul. Siit selgub, et meil ei ole mitte üksnes tugeva ja julge waenlasega tegu, vaid ka hästi ettevalmistatud waenlasega, kes häbematal wiisil meile sõda kuulutas ja mingid abinõusid ei põlanud.

Ja see suur tapamaja, kes peaaegu tervele ilmale sõda kuulutas, selle juhatus seisab — Preisi kuningas Wilhelmi käes. Serbia, kes Saksamaale ja Austriale, kui Slaawi rahwuste parem tugi Balkanil seisis, oli neile kui pinnaks filmas. Inetu anarhistiline kuritöö, mida serblane Austria troonipärija kallal Sarajewos toime pani, tehti põhjuselt, nagu oleks Serbia seda plaanilikult toimetanud ja taheti isegi kõige häbitawamal teel Serbia käest iseseiswust ära wõtta, sest Austria nõudis seal koguni seltside kinnipanekut, mangide wäljaandmist ja muud sarnast administratsioonilist õigust, nagu oleks Austria walitus Serbia kuberner olnud ja Serbia Austria maakond. Sel teel saadi ka süüd sõja pärast — Serbia kaela weeretada, kelle loomuliseks kaitsejaks muidugi Wenemaa oli. — Juba ammu enne hertsog Ferdinandi tapmist oli Wilhelmil sõja plaan walmis jepitsetud, kuidas Wenemaa kallale tungida. Saksamaal kihutati juba ammu rahwast üles Wenemaa vastu, ja kõik pidi nõnda kõige paremas korras olema. Rahjuks ei leitud aga kawa mingisugust sõja algatuse põhjust, ja kui Saksa „sõjatõksad“ hoolega materjali otsisid, kuidas tüli saaks sünnitada, tuli juhtumisi anarhisti Pringipi kuul, ja waewalt puudus, et see kõik sõja- ja häwitamise-himulise Wilhelmi plaanid nurja oleks ajanud. Riisugune pööre tahtis juba Saksa „Napoleoni“ julgust riisuda, ja wähe puudus weel, et ta oma pea oleks kaotanud. Täies suuruses tõusis Wilhelmi ette küsimus, mis nüüd teha? Kuidas Wenemaad sõdima sundida? Ja waatke, siit peale algabgi walelik, päris promofatlik Saksa keisri tegevus. Wõeti igasugused inetud abinõud tarwitajele, Wilhelm sõitis jala keiser Franz-Josefile wõõrriks, et sellega läbirääkida, kuidas troonipärija Fer-

dinandi surma kätte tasuda. Seal keedeti ja sepitseti Serbia süü wälja ja mitte üksnes see, et Serbia tapmist oli organiseerinud, waid ka seda, et Serbia soowib Bosniat ja Hertsgowinat oma walitsuse alla saada.

Sarnane prowokatsia ei jäänud halliks läinud wana-keise keiser Franz-Josefi peale mitte mõjumata, sest et ta juba kui poolfurnud inimene mitte selget pilti ja aru oma tegevuse ja toimetuse üle anda ei wõinud, ta teeb ainult seda, mis tungiwalt nõutakse ja — kuulutab sõda Serbiale. Nii sai Saksa Wilhelm oma inetu plaani teoks teha. Saksumaa rehkendas sellega, et Wenemaa mitte oma wähemale wennale appi minemata ei jäta ja sellepärast oli Austria ta käes tööriistaks, et terwes ilmas sõjatuld süütada.

„Kõik häwitan ära, kõik lõõn puruks, mis maa peal olemas!“ karjus tulises wihas ja hullumeelsuses Wilhelm ja talle ja ta soowidele tättab ta määratu suur salakuulajate sõjawägi abiks, kes prowokatori ja äraandjate salalikku tööd toimetawad.

Kui hästi Saksa salakuulamine ka Wenemaal sissejeatunud oli, näitab see, et wiimajel kümnel aastal ei leidunud mitte ühte kõige wähematki Wene linna, kus mitte sakslasi ei asunud, olgu et nad kontorite teenijad, sellid, raamatupidajad ehk muud oliwad, ja mis weel rohkem — pea igas linnas leidus äriski ja asutusi, kellede peremehed — sakslased olid.

Seal, kus meie sõjawäed seisid, oli sakstel kui läbikäigu tee. Meid tuli ja läks, igasuguseid ametnikka ja õpetlasi, uurijaid ja sõjawäe asemikka — seaduslikkude nimede ja tähe all. Saksa insšenerisi, Saksa asunikka, Saksa mõisawalitsejaid, metsawahhtisi, wõimeistriisi, karjarawitsejaid, komisjonäriisi ja isegi saapapuhastajaid uulitsatel leidus igal pool hulga wiisi, kus aga midagi sõjalisest küljest tähelepainemise wäärilist leidus. Kui weel Saksa käsitööliste hulka: uurmaakriisi, kingseppaži, rätseppaži ja mehanikeriisi juure ar-

wata, siis oli Wenemaa otse Saksa salakuulajatega üle külwatud ja jaks istus saksa kõrwal ja jaks ajas „saksa“ Wenemaal taga, aga jellel olid oma iseäralised otstarbed. Ja nagu pärast selgus, oli Saksamaal 1872. a. seadus tehtud, et Saksa riigi kodanik mitme riigi alamaks võib olla. See tähendab: kui ta ka end Wene riigi alamaks on wastu wõtta lastnud, jääb ta ikkagi Saksa alamaks — ja sel teel suurdus Saksa salakuulajate hulk — kümnekordselt.

See kõik ei olnud mitte juhtumisi nii, kõik juured jooksid sügawale Saksamaale, kus see pind oli, millest salakuulamine wälja wirtsus. Sagedasti oli Saksa worsti ehk pagari-pood terve Saksa staab, kust traadita telegrafi teel Wene wägede liikumist, nende suurust ja seisukorda teada anti. Cestua lei ääres kaaluti rahulikult naelawiisi worsti, juustu ehk wõid, ehk müüdi jälle fringliski ja fookisi — tagumistes ruumides, ülewal ja all tubades töötasid kirjutusmasinad, jala-telefonid ja traadita telegraf. Kõik see salakuulamine saadeti nii wjawaasti ja kawalasti toime, et päris imestama peab, kui palju kawalust ja jultunut olekut need, kes end meie naabriteks ja „sõbradeks“ tegid, oma südameses warjasid, kuna nad suu ees kõige lahkemad, wiisakamad ja otsekohesemad inimesed näitasid olema.

Ja see salakuulamine läks isegi nii kaugele, et enam kuritöödest kaugele ei hoitud, et aga oma riigi kasuks midagi kätte saada. Kui Wenemaaga sõda kawatseti, siis lootsid sakslased kõwasti, et meil rewolutsion algab ja sellepärast tahtsid nad kõige jõuga Wene töötawat rahwahulka wabrikutes üleskihutada. Näituseks „Treugolniku“ wabrikus Petrogradis, kus Saksa salakuulaja Keller, kes keemikajaoakonnas teenis, töölist üleskihutas, et need wormilist mässu algaksid. Dnneks said tööliised aru, kust tuul puhkus ja Saksa salakuulaja käsi oleks haltwasti käinud, kui teda mitte kinni ei oleks wõetud ja türmi pistetud.

Sakslased ei hooli petustest ega kelmitöödest mitte

midagi, näituseks wärwivad nad omad laewad sõdivate wasta-
liste riikide laewadega ühetaoliseks, tarwitawad wale-lip-
pust, ja ristleja „Emden“, kes Waihes okeanis rööwli kom-
bel kaubalaewu lihtsalt põhja pörutas, pani enesele neljan-
dama korstna juure, et teda ära ei tuntaks ja nii hiilis ta
wargjel wiisil wahilaewadest mööda, tormas ühe Wene rist-
lejale kallale ja lastis ta põhja.

Nende aeroplanid on ka nii wärwitud, kui wastaliste
omad, kus kohal nad lendawad. Kuid seda on weel wähe:
Et meie sõjamehi ekfitada, panewad nad end Wene solda-
tite mundrisse ja hiilivad nõnda nagu sõbrad ligi. Riis-
ded riisuwad nad haawatute ja wangide käest, kes nende
kätte langenud.

Kui kawalad ja terawamõttelised sakslased on, näitab
järgmine juhtumine:

Kiwiited mööda sõidab ühel õhtul motor-rattal keegi
isik, kes Wene ohwitseri riides ja pärib siin ja seal meie
soldatide käest, kust wäejagudest nad on. See teguwiis
näitas aga paljudele kahtlane olema, mees wõeti kinni ja
nüüd selgus, et ta Saksa salakuulaja on.

Kord tegid Saksa salakuulajad ka katset Wene mobi-
lijatsioni luhia ajada. See oli Seedletsis, kui mobilijats-
ion täies hoos käis ja tagawarawäelised kõik juba wäe-
ülema juures kokku kogunud oli, seal kisingab keegi suure
häälega: „Sõda on otsas! Minge kodu!“ Muidugi sünnitas
see segadust. Tagawarawäeliste hulgas hakkasid lohe
koduteele pöörama, kuid siis selgus asi, et sõda ilkagi edasi
kestab ja hüüdja muu keegi ei ole olnud, kui Saksa salakuulaja.

Ja weel üks lõendus, kuidas sakslad iga hinna eest
nendesse kohtadesse tungiwad, kus sõjategewust tahetakse
alata.

Warsšawi kallale tungides olid sealt kõik sakslad wälja
kõhutatud. Kuidas aga jälle sinna sisse tagasi saada? Hea
küll: Sakslased end ühel talumehel, muidugi suure maksu

eeft, kotti toppida. Mees laob terve koorma aiawilja kottisti peale ja tõstab wiimase kotti, kus sees jaks kappapeade keskel kügeleb, otja, et tal wõimalus oleks — õhku saada, sest all pool oleks mehite ära lämbunud ehk ka lapergufeks pigistatud.

Teel kajakad wastu: „Mees, mis ja wead?“

„Kapsaid ja kaalikaid!“

„Ah, ah! Sõida peale!“

Kotid nägid ka tõepoolest nii wälja, et seal sees aiawili on. Seal juhtus aga üks kajakas pealmist kotti terawamalt filmama ja see tuli kahtlane ette. Ta torfas kotti piigiga, — sealt kuuldus kiskdamine. Nuttu piirati koozem ümber ja arutati kappakotist — Saksa salakuulaja wälja, kes ükskõik kuidas Warsjawis saada püüdis.

Lahinguwäljalt tagasi tulnud haawatud soldatid jutustawad palju lugusid jaksste kawalusest ja osawusest.

Üks kord oli meie wäejalk ühe wana Saksa talumehe juures, Ida-Preisimaal, korteris. Olu läks kõige harilikumat rada. Soldatid olid wahel uurimise käigil, siis puhastasid ja korraldasid kodus sõjariistasi. Talunik wiibis terwed päewad otja aias, kus ta tundide kaupa mesipuuude ümber kopsis ja neid nähtawasti seadis ja korraldas kui dige mesinik kunagi. Wahel kaewas ta maad ja kõige selle juures ei olnud mingijugust kahtlast asja. Seal tuli aga käst soldatidel edasi minna. Nad asusid teele. Keegi oli aga oma järgi aeda unustanud ja läks tagasi seda ära tooma. Kuidas aga imestas mees, kui ta aiale liginedes wana aedniku enejega üksi kõwasti kõnelema kuulis. Ta waatas terawamalt järele, kellega mees juttu puhub, sest nende teada ei olnud peale wanamehe seal hingegi: Ja waata, „aednik“ seijab ühe mesipuu juures ja kõneleb ja karjub sinna sisse puhtas — Saksa keeles.

Soldat läks ja kõneles seda kahtlast imelugu oma ülemusele. Müüd tulbi tagasi ja otsiti mesipuud läbi ja —

ennäe, ühe mesipuu sees oli — telefon, mille traat maa sisse käis. Siitkaudu andis wanamees Wene sõjavägede liikumisi sakslastele teada.

Üleüldse on sakslased märguandmises ja salakuulamises väga osavad, mis käesolevas sõjas tihti peale avalikus tuli.

Meie haawatud jutustavad järgmist:

Tuled kuhugile külasse ja mõtled: „Noh, nüüd ometi jaad kord puhata!“ Aga äkitselt sadab sulle kui taewast kuulirahhe selga. Mis kuradi lugu see ometi on? Otsime kõik küla läbi, mitte hinge, mitte häält kuskil, aga ometi pidi keegi sakslane meie siinolekust märku andma; pärast tuli välja, et nende salakuulajad keldrites ja maa all peidus olid, kust nad sala-telefoni kaudu märku andsid.

Juhtus ka seda: Lähed paremalt poolt külast välja ja pahemalt küljest tõuseb ühest majast waewalt märgatav suitsuwine kõrtnast taewa poole ja juba külwatakse meid jälle suurtükki kuulidega üle!

Aga jeal selgub mõistatus: Kui suits pahemalt poolt tõuseb, siis see tähendab: meie läksime paremalt poolt välja, tõuseb suits paremalt poolt, siis tähendab, et meie pahemalt poolt lahkusime. Aga ka suits on mitmesugune. Kui ta pakis ja läbipaihtmata on, siis tähendab see: meie läksime suurtükkidega, on aga suits õre, siis tähendab see — jalawäge.

Aga juhtub ka wastupidiseid lugusid, kus meie neid üle lööme ja narriks teeme: Näituseks jõudsime kord ühte Saksa külla ja pistame küla ligidal ühe heinakuhja põlema. Sakjad kohe mõtlema, et nende mehed neile märku annavad ja hakkavad suurtükkidega põmmutama. Meie aga seisame ja naerame, paneme tähele, kus kohal nende batarei seisab ja siis anname oma kord walu.

Wiimasel ajal, kui weel Poolamaal wõideldi, armastasid sakslased oma lendurite kaudu meile ülewaft taewa alt

üleskutseid kaela raputada, kus suurte tähtedega trükitud oli: „Andke ennast wangi! — Teie wangidel on meie juures hea olla, nad on söönud!“ Teine kord on need üleskutseted weel lapsikumad, kus jämedal kombel waletada katsutakse, nagu oleksid meie sõjawäed teisel kohal juba alla annud eht mõni tähtis koht, linn eht kindlus langenud. Kuid meie soldatid naerawad aga selle narritembu üle ja ütlevad: „Eks raputa rohkem, — on wilkapaberiteks kui loodud!“

Kui Wene- ja Prantsusemaaga sõda kawatseti, siis ei mõeldud sugugi selle üle järele, et raha kokkuhoida tuleb, waid loobiti seda iga sekundil kahe käega laiali. Kuld jooksis kui jõgi, et aga waenlase nõrka külgegi teada saada.

Raha tegi ka seda, et auwäärilised waimuliku ordu liikmed Roomas salakuulajateks hakkasid. Nii leiti ühe tähtsa jesuidi-ordu liikme juures sala-traadita-telegrafi jaam, kes kõikjuga teateid finni püüdis ja neid Wilhelmile edasi saatis.

Määratu suured rahasummad kulutati selleks ära, et Prantsusemaa Saksja wabrikutega kui üle külwatud oli, raudteede wõrkudega sisse piiratud ja isegi Prantsuse wabrikutes ja kindlustes ja igas tähtsamas asutuses oli suurel hulgal salakuulajaid, samuti ka Belgias ja Inglismaal. Isegi Saksja kuulsad teadusemehed ei kohkunud tagasi salakuulaja ameti eest, üks kõik kuidas, kui aga Saksja isamaale kasulik saaks olla.

Et sarnane saksste ülevjutus Prantsusemaale kahjulik oli, on iseeneestki mõista, ja sakslased, kes pea igas ettevõttes töötasid, oleksid isegi Prantsuse õhulaewastiku ehitamise peaaegu nurja ajanud, kuna nad tarwilikud asjad ja abinõud Saksjamaa kasuks kallima hinnaga ära püüdsid osta, eht jälle ehitust ja tööd tööliste kaudu, kes salakuulajatega nõus, nurja tahtsid ajada. Sa nii pea igas tööstuse-harus, mis sõjawäeliseks otstarbeks tegew oli, olgu see kas suurüüki wabrikus eht mujal. Prantsusemaa oli nii rikas Saksja elanikkude poolest, et üksinda Pariisis 80,000 sakslast ajus.

Ja et nende seas kahtlemata mitu tuhat salakuulajat oli, on rohkem kui tõeasi. Sellest selgub ka see, et nüüd sõjaajal hulk Saksa lendurisi leidub, kellel Paris väga tuttav on, nii et nad kõige tähtsamatele kohtadele ülevalt osawasti pommisid saatvad heita . . .

Õnne pühaduse eest ei lohtu sakslased tagasi, kui aga oma eesmärgile jõuda. Nii teotasi nad Galitsias ja Poolamaal püha piltisi, lõhtusid neid iseäranis õigeusu kirikutest ja seadsid oma sala-jaamad ja märguandmise kohad sinna sisse, kuhu õiged inimesed seda mitte otsida ei tihkanud ehk ei teadnud. Õne andsid nad aga Reimsi peakiriku peale mitmel korral tuld, ennast sellega wabandades, et seal sees Brantsuse märguandmise jaamad olewat olnud.

Kuritegu järgnes kuriteole, et aga eesmärgile jõuda, sest see pühitseda abinõu. Neil ei ole midagi püha ja kui märkawad, et nende salaplaanis kuidagi awalikkusele hakkawad tulema, siis koristawad nad selle inimese teelt ära, olgu ta oma wõi wõõras, kes neile aga hädaohlik näitab olema. Nõnda tapeti elajalikult endine Petrogradi Saksa saadiku sekretär ära. Sakslane, kes kaua aega Wenemaal oli elanud, oli juba Wene olusid armastama harjunud ja ta ei tahtnud sõja kuulutuse puhul enam Saksamaale tagasi sõita, aga Saksa saadik, kes Wenemaalt lahkus, ei saanud seda mitte ilma weretõõta toime panna: ülearune sekretär lämmatati ära ja peideti saatkonna põningule. Araandmine ja salakuulamine — ilma nendeta ei saa sakslane elada, nad on neile niisama tarwilikud kui inimestele õhk ja kaladele wesi.

Sakslaste araandmisest kõnelesid paljud, kes Ida-Preisimaalt tagasi tulid: Kui meie sinna sisse läksime, siis toitmine mahajäänud Preisi elanikkale oma leiwaga ja olime neile igapäidi abiks. Sakslased näitasid täielikku alandust ja olid tänulikud. Kui aga Wene sõjawäed Preisimaalt lahsuma hakkasid, siis lasksid needjamad elanikud igalt poolt

nurga tagant ja afnatest äraminewate wenelaste peale. Paljudel elanikkudel olid majades sala-telefonid, mille traadid alt maa käisid, kust kaudu nad siis Saksa sõjawägedele teateid andsid, kui juur meie sõjawägi on ja kus meie wiibime. Sala-keldrites ja koobastes hoidsid nad püssi ja lastematerjali.

Mis weel sellesse puutub, kuidas nad „Punase-ristiga“ ümber käiwad, siis ei maksa sellest pikalt rääkidagi. Nad tarwitawad seda kahte-pidi kurjasti, annawad meie Punase-risti jaoskondadele, kus tõesti haiged wiibiwad, tuld, aga ise tõmbawad nad oma sõjariistade ladudele, püüsirohu keldritele ja rongidele, millesdes sõjatarwitusi weetakse, Punase-risti lipu peale ja kui sellest aru saadakse ja meie nende kohtadele laseme, on kohe häda lahti: wenelased lasewad haigemaja ehk rongi! . . .

Saksa spionid ehk salakuulajad said ka järgmise tüfiga walmis: See oli Galitsias, kui meie wägi sinna wõidurikkalt sisse tungis. Tee kõrwal wõtawad Galitsia naisterahwad rahulikult kartulid ja ei tee Wene sõjawägede liikumisest wäljagi. Teises kohas panewad nad jälle wilja rökudesse. Meie sõjawägi ei hakka rahulikka elanikka aga mitte tülitama, nagu seda sakslased teewad.

Ühes kohas näitafid aga kartuliwõtjad wäga kahtlased olema, neid mindi ligemalt waatama ja wõeti kinni. Nüüd tuli awalikuks, et need — Austria ohwitserid olid, kes end talunaieste riietesse olid pannud, et nii kergem meie liikumisi waritseda.

Äraandmise süstem näib Sakjamaale otsfata tarwilik olema, nad ei kohku ißegi tagasi teiste riigipeade ligibal olewaid teenijaid äraostmast, ei need siis oma kuningaga ehk walitseja ära annaksid.

Kopenhagenisse põgenenud belgialased jutustawad ühest farnasest loost, kus Belgia kuningas Albert peaaegu Saksa wangi oleks langenud.

üksford sõitis ta automobilil maakohal, kus waenlase pealetungimise vastu julge mõis olla. Mõistelt märkas kuningas, et automobil ootamatalt Saksa seisukohtade poole pööris.

Küll käskis kuningas autojuhil tagasi pöörata — see ei kuulunud aga sellest midagi, vaid kihutas veel kiiremine edasi.

Kuningal ei aidanud muud, kui võttis revolwri välja ja lastis autojuhi maha. Müüd asus ta ise juhi kohale ja jõudis õnnelikult sakste ligikonnast tagasi.

Tapetud autojuhi juurest leiti kiri, kus talle 100,000 franki lubati, kui ta kuningas sakste kätte wangi toimetab.

Sõda on ikka sõda. Sõjas on paljud abinõud head, aga kaugeltki mitte kõik. Riikide wahel on lepingud tehtud, kus ka sõjaajal palju asju lubatud ei ole. Ja kõik riigid peavad neid lepinguid austama ja nendest finni pidama. Aga sakslased ei tunnista neid makswaks, ega pea neist kõige vähematti lugu. — Nad seadsid üleilmse salakuulamise sisse, nad häwitawad rahulikkude elanikkude külad ja linnad ära, nad teewad tegu warguse ja tapmisega. Isegi nende troonipärija on ühest Prantsuse lossist hull kallid asju riisunud, mis täiesti eraomandus oli. Nad riisuwad ja tapawad isegi haawatuid ja haageid sõjamehi, nad tarwitawad lõhkewaid kuulisi ja teewad kõikwuguseid inetuid ja lubamata tükkisi.

See on metslaste maa, kes kõike oma jõudu, oma kawalust ja oma teadust selleks tarwitab, et uusi warga, kelmi ja kuritöö tükkisi välja arwata ja toime panna, mis terwele ilmale häbits on.

Sakslased tahawad kõike oma võimu ja jõudu sellega findlustada ja terve ilma vastu alali hoida, et nad salalikult, äraandlikult ja walelikult toimetawad. Nad tahawad kõiki rahaga ja nurjatusega mõita, aga teadku nad, et see, kelle tööd mitte auksad ei ole, kord ometi langeb, oma ala-

tut pead kiwide masiu killustades ja purustades. Uhtus tuleb enne langemist, aga toorus ja jätkus käib otse lange-
mise eel. Need on Sakjamaa haiglased tundemärgid ja ei
tähenda talle ja ta uhtusest hulluks läinud teisrile mitte
head. Ta riik võib langeda — ta rahwas maailma sõjas
end täiesti purustada lasta.

Jah, sakslastel ei olnud sellest veel küllalt, et nad
Antwerpeni ja mujale oma suurte juurtükide jaoks wunda-
mendid ehk alusmüürid ehitasid — nad on Belgias kui ka
Prantsusmaal iga tähtsa linna ja kindluse ligidal sala sõja-
riistu ja moonaladusid juba ammu enne sõda walmis sead-
nud. Sakslased ehitasid igale poole wabrikuid ja majasid,
kuid need ei saanud — kunagi walmis, neid oli ainult
sõjaajaks tarwis.

Segi sillad on sakstel Ida-Preisimaal nii ehitatud
olnud, et lauad sealt üle minnes nõikunud, ja see nõit-
kumine on elektritraadidega ühenduses olnud, mis sammud ee-
mal olemas majas ülestähendanud, kus siis kohe teada oli,
kui palju wäge üle silla läks. Oletame, et see oli lubatud,
aga ometi paistab siit, kui palju salatigedust waenlasel hin-
ges peitub, et aga kuidagi teist häwitada saada.

Antwerpenis lõigati kolm korda belgialaste elektri-
traat läbi, mis kindlustuste kaitse-traataia sisse elektrit
juhitis, ja see läbilõikaja elas linnas, oli seal ehk austatud
ja lugupeetud mees, kuid — saklane. Ühe Saksa kooli-
maja katusel Antwerpenis asus traadita-telegraf ja kooli-
õpetajad olid nende — juhid. Antwerpeni uulitsa later-
naid on — õhulaerwadele märguandmiseks tarwitatud, kuhu
pommisid heita tuleb.

Prantsusmaal anti sakstel luba turwast otsida, sest
prantslased ei mõtlenud sugugi kelmuse peale, kuid sakslased
ei otsinudki turwast, waid ehitasid seal turba-joodesse kiwi-
teesid, et sealt kaudu pärast — hea juuriikka wedada
oleks . . .

Meil oleks palju kõnelda, misjuguise tigiduse ja hooli-
matusega sakslased sõja eel ja sõjas on talitanud, aga meie
arvame, et nendestki piltidest Saksa sõjapidamise wiisi hin-
damiseks küll saab.

Sõda on sõda — kuid ialgi mitte lõpmata read ku-
ritööfid, äraandmisi ja pettusi, waid ausad, awalikud mõitlu-
sed. Palju tuleb ohwerdada, palju werd walada enne kui
Saksa tigidusest, walstusest ja lawaluselt jagu saadakse,
mida nad kui tihwtiseeni terwesse ilma külwanud on. Kuid
loodame, et augud, mis nad teistele kaerwanud, nende eneste
jaoks tehtud on.

Kes wale wiisil mõõga tõstab, lähneb hukka.

Nende haud ootab neid !!

EX LIBRIS

M. KUPPI
Pärnus, 1908

2. —

